

Het is een soort, die meer in Centraal-Europa voorkomt. Biologische bijzonderheden heb ik niet kunnen vinden. Waarschijnlijk vertoont deze soort geen voorkeur voor de grotten.

CHLOROPIDAE:

Een heel interessant vliegje is *Elachiptera brevipennis* Meigen. Het is 2,5 mm lang, bruine kop en thorax, glanzend zwart abdomen, en dan een paar heel kleine, niet meer functionerende vleugeltjes. Bij Heerlen in het Caumerdal werd een exemplaar gevangen (12-XI-1952, leg. Br. Arnoud). Zoals alle *Chloropidae* zijn het liefhebbers van een vochtige omgeving. In Europa schijnt deze soort meer in gematigde streken voor te komen. De eieren zijn gevonden onder de vleugelstompjes van de wants *Nabis subaptera* (Brauer, 1883, p. 85).

TACHINIDAE:

Lucilia richardsi Collin: (Voerendaal, 26-VIII-1952, leg. Br. Arnoud). Uit de vangsten van deze soort in de laatste jaren blijkt wel, dat zij in Nederland zeldzaam is. Op het grote aantal exemplaren, dat de laatste jaren uit dit geslacht over een groot deel van Nederland verzameld werd, kwamen totaal vier exemplaren van deze soort voor, welke allen uit Zuid-Limburg afkomstig waren.

Trixa alpina Meigen: (Vijlen, 7-V-1952, leg. Br. Arnoud). Het eerste exemplaar, dat in Nederland gevangen werd, van deze soort, die meer uit het montane gebied bekend is. Er is over de biologie van deze soort weinig bekend. Hij zou larvipaar zijn en de eieren afzetten in mest. Ook wordt verondersteld, dat hij parasiteert bij *Scarabaeidae*.

LITERATUUR:

Lindner, E.: Die Fliegen der Palaearktischen Region.

Lundbeck, W.: Diptera Danica.

Séguy, E.: Faune de France.

Verder: Die Tierwelt Deutschlands; Handbooks for the Identification of British Insects; enz.

Amsterdam, Stadhouderskade 60, Febr. 1953.

Mededelingen van de Commissie inzake Wetenschappelijk Onderzoek van de St. Pietersberg, No. 25.

ENKELE KLEINE DISCOMYCETEN UIT ZUID-LIMBURG. II.

door J. GREMMEN

(Bosbouwproefstation T.N.O., Wageningen).

In het najaar van 1952 kreeg schrijver dezes door tussenkomst van het Rijksmuseum voor Natuurlijke Historie te Leiden gelegenheid zelf op de St. Pietersberg en omgeving te verzamelen. Dit gebied leverde bij onderzoek vele lagere fungi op, welke behoren tot de Discomyceten, Pyrenomyceten en Uredinales. In deze tweede bijdrage worden de Discomyceten behandeld, terwijl over de andere groepen in een latere publicatie mededeling zal worden gedaan. Die soorten, welke nieuw zijn voor ons land, zijn met x gemerkt.

In de volgende delen van de St. Pietersberg werd verzameld.

- a) *Encibus*: In dit jonge bos vinden we een grote verscheidenheid van bomen, waaronder *Fagus*, *Quercus*, *Salix*, *Sambucus*, *Prunus*, *Alnus*, en *Larix*.
- b) *Cannerbos*: Dit is een gemengd bos, bestaande uit *Ulmus*, *Carpinus*, *Quercus* en *Acer*, met wilde onderbegroeiing van *Urtica*, *Rubus* en andere kruiden.
- c) *De grensbossen tussen de palen 57 en 58*: Ook dit is gemengd bos, bestaande uit *Fraxinus*, *Quercus*, *Betula*, *Robinia*, *Corylus*, *Prunus spinosa*, *Cornus* en *Crataegus* met ondergroei van *Hedera*, *Geum* en *Rubus*.
- d) *Bos van Caestert*: Hier treffen we de volgende boomsoorten aan: *Fagus*, *Acer* en *Quercus*. Soms enkele bosjes van *Populus*. Hier lag het geïnventariseerde terrein op Belgisch grondgebied.
- e) *Slavante*: Hier bestaan de bosjes voornamelijk uit *Fraxinus*, *Corylus* en *Sambucus*.
- f) *De Oosthelling van de St.-Pietersberg*: Hier ontwikkelt zich o.a. *Carpinus* en *Fraxinus*.

Rutstroemia luteovirescens (Rob.) White, Lloydia, vol. 4, p. 211, 1941.

Deze zeer fraaie Discomyceet vormt de apotheciën op dode bladstelen van esdoorn (*Acer*). White (l. c.) vermeldt haar ook op die van *Tilia* en *Platanus*. De apotheciën zijn gewoonlijk moeilijk te vinden, daar ze zich, meestal ten

getale van één of twee exemplaren onder de afgevallen bladeren ontwikkelen. In één geval werd de soort met zekerheid gevonden onder een *Acer*. In de nabijheid, werden echter ook apotheciën verzameld onder populieren (*Populus*). Hoewel de bladstelen, waarop de apotheciën voorkwamen te zeer vergaan waren om zekerheid te hebben, is het wel waarschijnlijk gebleken, dat deze van populierenbladeren afkomstig waren. Uit de literatuur is *Populus* niet als waardplant bekend.

Dit is de tweede maal, dat deze zwam door de auteur werd gevonden. De eerste maal werd de zwam in Nederland gevonden op bladstelen van *Acer* in het dorp Neerijnen aan de Waal (Gemeente Waardenburg). Deze tweede vondst valt echter juist buiten ons land en is dus een aanwinst van de Belgische flora.

Het apothecium heeft een lang steeltje, dat tot ongeveer 5 mm lang kan zijn en een olijfgroene discus (hymenium), welke dus de soortnaam eer aandoet. Het is een karakteristieke soort en duidelijk aan de ascosporen te herkennen. De laatste zijn ééncellig, kleurloos, fijn gepuncteerd met twee of meer guttulae, $13-15 \times 6 \mu$.

Locus: Bos van Caestert, 17—10—1952, leg.: J. Gremmen.

Rutstroemia firma (Pers. ex. Fr.) Karst., Myc. Fenn. I, p. 108, 1871.

Van deze algemene soort werden apotheciën gevonden, welke zich ontwikkelden op dode, dikke takken van eik (*Quercus*). Het aantal fructificaties was wel zeer gering en bovendien grotendeels onrijp. De soort is echter zeer typisch en met zekerheid vastgesteld.

Locus: Encibos (Westhelling), 14—10—1952 (Materiaal is niet bewaard).

Ascobolus Crouani Boud., Mem. Ascob. p. 26, 1869.

Deze fungus, gevonden op een takje van populier (*Populus*), bezit merkwaardige geelgroene apotheciën.

De asci zijn 120 tot 130 μ lang, terwijl de ascosporen $17 \times 9.6 \mu$ zijn. De laatste zijn zeer karakteristiek: kleurloos in het begin van de ontwikkeling, maar bij rijpheid violet kleurend, voorzien van een duidelijke lengtestreping. De paraphysen zijn omgeven door een overvloedige hoeveelheid geel slijm.

De beschrijving van Boudier (1. c.) is

van toepassing op deze vondst. Hij vond de zwam echter op seringentakken, terwijl Rehm (p. 1133), de fungus vond op *Urtica*-stengels.

De meeste soorten van dit genus zijn mestbewoners, maar enkele soorten, zoals deze, maken daarop een uitzondering.

Locus: Bos van Caestert, 17—10—1952, leg.: J. Gremmen.

Trichophaea bicuspis Boud., Bull. Soc. Myc. Fr. Tome 12, p. 11—12, 1896.

Deze soort, die tot de Lachneoideae behoort, is één van de merkwaardigste van de in Limburg verzamelde Discomyceten.

Het materiaal van deze schimmel werd in het Bos van Caestert gevonden, in een groot aantal onder een dikke laag populierenblad, waar de zwam in gezelschap van *Rutstroemia luteovirescens*, *Ascobolus Crouani* en soorten uit het geslacht *Phialea* groeide.

De apotheciën zijn crème-kleurig en 1 à 2 mm groot; zij groeien alleen of soms ook in groepjes van 3 à 4 stuks op het oude verteerde blad.

Het hymenium is crème of witachtig, het excipulum (de buitenkant van het vruchtlichaampje) voorzien van donkerbruine haartjes, die dikwandig en gesepteerd zijn en op verschillende hoogten zijn ingeplant.

Naast de normale haren, die langs het excipulum omhoog gaan, bevinden zich nog andere, die aan de basis een vertakking vertonen. Deze aftakking is korter en juist gericht naar de tegenover gestelde kant.

De lengte van de haren varieert van 450 tot 900 μ , de maximale dikte van 15 tot 19 μ . De excipula-cellen, waaruit deze haren ontspringen, zijn min of meer rond, soms ellipsoidisch, $11.4-19.0 \mu$ in diameter, met lichtbruine verdikte wanden.

De asci meten $209-215 \times 11.4-14.0 \mu$, zijn acht-sporig en kleuren zich aan hun top niet blauw met jodium. De ascosporen zijn kleurloos, 1-cellig, ellipsoidisch, glad, met 2 of 3 vrij grote guttulae. Ze meten $15-17 \times 9.5-11.4 \mu$. De paraphysen zijn draadvormig dun, aan de top ongeveer 2 μ breed, niet knotsvormig verdikt.

Boudier geeft zowel in het Bull. Soc. Myc. Fr. 1896, als in zijn Icones, pl. 366 afbeeldingen van deze Discomyceet. De schimmel is door hem verzameld in Montmorency in 1895.

Locus: Bos van Caestert, 17—10—1952, leg.: J. Gremmen (fig. 1).

Fig. 1. *Trichophaea bicuspis* Boud. Apotheciën op verteerd blad. (sterk vergroot).

x *Melastiza miniata* (Fuck.) Boud., Hist. et Classif. Discom. d'Europ. p. 64. 1907.

Van deze Discomyceet, die door zijn lakrode apotheciën opvalt, werd een groot aantal vruchtlichamen gevonden op een pad dicht bij het kasteel Neercanne.

De apotheciën bezitten fraai gevormde bruine haren, van 90 tot 100 μ in lengte en 10 tot 12 μ in dikte. Deze bestaan uit 2 tot 3 celrijen met afgeronde toppen. Deze haren zijn niet altijd duidelijk te vinden, hetgeen de oorzaak is, dat deze zwam dikwijls verward is met soorten uit het genus *Humaria* Fr.

De ascosporen hebben een fraaie sculptuur, waardoor de soort goed herkenbaar is. De paraphysen zijn knotsvormig, 7—8 μ dik en gevuld met oranje granulaties. Boudier geeft een afbeelding in zijn Icones onder nr. 386.

Locus: Cannerberg, zuid v. Maastricht, 10—10—1952, leg.: P. J. van Nieuwenhoven.

Locus: Cannerbos, 17—10—1952, leg.: J. H. Simons, onder *Robinia*.

Helotium scutula (Pers. ex Fr.) Karst., Myc. Fenn. I, p. 110. 1871.

Deze Discomyceet, welke zeer algemeen is op allerlei dode, overjarige stengels in ons land, werd ook hier veel gevonden op *Polygonum Persicaria* L. Ze is microscopisch moeilijk te onderscheiden van *H. ciliatosporum* (Fuck.) Boud. (Gremmen, 1950). Locus: Cannerbos, 14—10—1952, leg.: J. Gremmen.

Helotium salicellum (Fr.) Rehm, Krypt. Fl. p. 786. 1896.

De apotheciën van deze soort zijn kortgesteeld, in tegenstelling met die van *H. virgultorum* (Vahl.) Karst. forma *salicinum* (Pers.), welke ook op wilgen veel voorkomt.

De ascosporen zijn zeer groot, 25.8—30.1 \times 6.4 μ , met twee grote guttulae. Het is een typische bewoner van wilgentakken.

Locus: Encibos (Westhelling), 15-10-1952, leg.: J. Gremmen.

Helotium ciliatosporum (Fuck.) Boud., Hist. et Classif. Discom. d'Europ. p. 114. 1917.

Deze soort heeft fraaie gele tot geelbruine apotheciën. Onder bepaalde omstandigheden van vocht en dichte bedekking van het substraat, kunnen deze zeer lange steeltjes krijgen, terwijl ook dan de apotheciën groter kunnen worden. De soort is goed herkenbaar aan de typische banaanvormige ascosporen, welke aan beide uiteinden een cilium-achtig aanhangsel dragen (Gremmen, 1950).

Evenals *H. scutula* (Pers. ex Fr.) Karst. groeit ze op dode, overjarige stengeltjes van kruidachtige planten. Ze werd aangetroffen op *Origanum vulgare* L., *Artemisia vulgaris* L. en *Mentha* spec.

Locus: Encibos (Westhelling), 16-10-1952, leg.: J. Gremmen.

Leotia lubrica Scop. ex Fr., Syst. Myc. II, p. 29. 1823.

Een aantal goede ontwikkelde apotheciën van deze operculate Discomyceet werd op een vindplaats gevonden bij grenspaal 58.

Locus: Grensbossen, 16—10—1952, leg.: J. Gremmen.

x *Pezizella tumidula* (Rob. et Desm.) Sacc., Syll. Discom. p. 276. 1891.

Deze zeer nietige schimmel vormt crême-kleurige, ongesteelde apotheciën in groepjes op dood blad van beuken (*Fagus*) en esdoorns (*Acer*).

De grootte van deze fructificaties is 0.3 tot 0.4 mm, welke zeer kleine asci bevatten van 45 tot 60 \times 6.4 μ .

De ascosporen zijn 10.7—15.0 \times 3.0 μ , één-cellig, kleurloos. Het is een typische *Hyalocyphaceae* sensu Nannfeldt. Deze groep van zeer kleine Discomyceten vragen nog een intensieve bewerking. *P. tumidula* zal misschien tot *Cistella* Fuck. gerekend moeten worden.

Locus: Oosthelling van de St. Pietersberg, 17—10—1952, leg.: J. Gremmen.

x *Phialea dolosella* (Karst.) Sacc., Syll. Discom. p. 275. 1891.

Deze Discomyceet leeft bij voorkeur op de dode bladstelen van es (*Fraxinus*). Het zijn tere, crème-kleurige apotheciën, die daarop in grote getale kunnen voorkomen.

De asci zijn $65 \times 5-6 \mu$ groot en bevatten langgerekte, kleurloze ascosporen van $15-18 \times 3 \mu$. De paraphysen zijn draadvormig dun en bevatten een korrelige inhoud.

Locus: Cannerbos, 14—10—1952, op *Fraxinus*, leg.: J. Gremmen.

Locus: St. Pietersberg, Oosthelling, 17—10—1952, op *Fraxinus*, leg. J. Gremmen.

Calycella sulfurina (Quél.) Boud., Bull. Soc. Myc. Fr. I, p. 112. 1885.

Van deze reeds door Maas Geesteranus voor het eerst in Limburg gevonden zwam, werden door schrijver dezes vondsten gedaan op een drietal verschillende waardplanten, waaruit blijkt, dat deze Discomyceet niet gebonden is aan een speciale hospes.

Ze bleek voor te komen op *Salix*, *Quercus* en *Alnus*. Alle vondsten werden gedaan in het Encibos op de Westhelling, op 14—10—1952 (fig. 2).

Lachnum virgineum (Batsch ex Fr.) Karst., Myc. Fenn. I, p. 169. 1871.

Deze soort werd wederom gevonden. De apotheciën ontwikkelden zich op een tak van *Salix*.

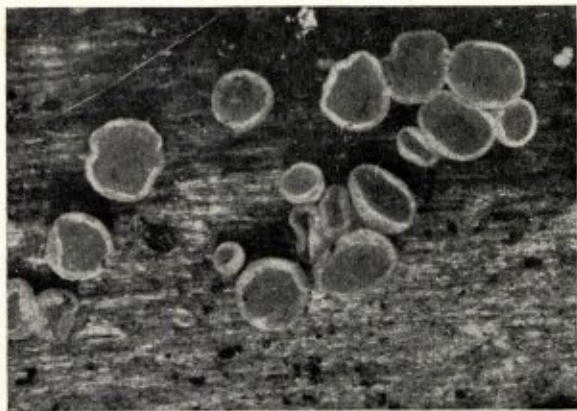

Fig. 2. *Calycella sulfurina* (Quél.) Boud. Apotheciën op eikentakje. (sterk vergroot).

Wat substraat betreft is ook zij dus niet kieskeurig (zie Gremmen, 1953).

Locus: Encibos, 15—10—1952, leg.: J. Gremmen.

x *Dasyscypha brevipila* le Gal, Revue de Myc. Fr. N. S. 4, p. 26—28, 1939.

Deze soort werd gevonden op hout van es (*Fraxinus*). De paraphysen van deze soort zijn hier niet uitgesproken lancetvormig, zoals bij soorten van het genus *Lachnum* (Retz.) Karst. Geheel draadvormig zijn zij echter ook weer niet. Er is echter reden om deze fungus te beschouwen als een vertegenwoordiger van het geslacht *Dasyscypha* sensu Boudier.

Locus: Grensbossen (paal 57), 16—10—1952, leg. J. Gremmen.

Dr R. A. Maas Geesteranus van het Rijksherbarium te Leiden, wordt bij deze gelegenheid ten zeerste gedankt voor de critische opmerkingen bij het klaarmaken van het manuscript.

Summary.

In October 1952 the author had the opportunity of joining the party engaged, already during several years, in the faunistic and floristic investigation of the St. Pietersberg (south of Maastricht) and vicinity (Province of Limburg).

Although a great number of Discomycetes, Pyrenomycetes and Uredinales were collected, in this paper only representatives of the first group are dealt with.

Species new to the flora of this country are indicated with x. The fungi collected in the Bos van Caestert were found on Belgian territory.

A first paper (Gremmen, 1953) also dealing with the Discomycetes was published in an earlier number of this series.

The following species are described: *Rutstroemia luteovirescens* on petioles of maple; *Rutstroemia firma* on thick dead branches of oak; *Ascobolus Crouani* on twigs of poplar; *Trichophaea bicuspis* on rotten leaves of poplars; *Melastiza miniata* on marly ground; *Helotium scutula* on dead stems of *Polygonum Persicaria*; *Helotium salicellum* on dead twigs of willow; *Helotium ciliatosporum* on dead stems of *Origanum vulgare*, *Artemisia vulgaris* and *Mentha spec.*; *Leotia lubrica* on the ground of the woods; *Pezizella tumidula* on dead leaves of

beech and maple; *Phialea dolosella* on dead petioles of ash; *Calycella sulfurina* on dead branches of willow, alder and oak; *Lachnum virginicum* on wood of willow and *Dasyscypha brevipila* on wood of ash.

Literatuur.

- Boudier, Em., 1896. Description de quelques nouvelles espèces de Discomycètes de France. Bull. Soc. Myc. Fr. Tome 12.
- Gremmen, J., 1950. Het genus *Belonioscypha* sensu REHM en de identiteit van *B. ciliatosporum* (Fuck.) Rehm en *Helotium scutula* (Pers. ex Fr.) Karst. (with a summary). Fungus, vol. 20: 1.
- , 1953. Enkele kleine Discomyceten uit Zuid-Limburg. I. Natuurhistorisch Maandblad, vol. 42.
- Karsten, P. A., 1871. Mycologia Fennica Pars Prima. Discomycetes, Bidr. t. kändedom af Finl. nat. o. folk. 19.
- Maas Geesteranus, R. A. 1953. Enkele paddenstoelenvondsten op en om de St. Pietersberg. III. Natuurhistorisch Maandblad, vol. 42.
- Nannfeldt, J. A., 1932. Studien ueber die Morphologie und Systematik der nicht-lichenisierten inoperculaten Discomyceten. Nova Acta Reg. Soc. Scient. Ups, Ser. 4, vol. 8, no. 2.
- Rehm, H., 1896. In Rabenhorst' Kryptogamenflora. Abt. III. Ascomyceten. Leipzig.

Mededelingen van de Commissie inzake Wetenschappelijk Onderzoek van de St. Pietersberg. No. 26.

TORTULA GUEPINII (Br. et Schimp.) Limpr., EEN NIEUWE MOSSOORT VOOR NEDERLAND, GEVONDEN OP DE ST. PIETERSBERG.

door J. J. BARKMAN (Rijksherbarium, Leiden)

In September 1949 nam ik deel aan een excursie voor het floristisch en faunistisch onderzoek van de St. Pietersberg, teneinde de mosflora van die berg te inventariseren. Van het verzamelde materiaal werd tot nu toe alleen dat van de „Wijngaard” bewerkt. Vooruitlopend op een latere mededeling over de mosflora van de gehele St. Pietersberg, wil ik nu reeds de aandacht vestigen op een merkwaardige vondst in genoemde „Wijngaard”, een fraai kalkgrasland (*Mesobrometum*) op een Z.-helling aan de W. zijde van de berg.

Het betreft het bladmos *Tortula guepinii* (Br. et Schimp.) Limpr. (leg. J. J. Barkman no. 2802, 18—9—1949). Slechts weinig planten werden aangetroffen en wel in gezelschap van vele andere interessante mossen, zoals *Trichostomum crispulum* Br. met var. *brevifolium* Br. et Schimp., *Pleurochaete squarrosa* Lindb., *Fissidens viridulus* Wahlenb. s.l., *Bryum capillare* Hedw. var. *torquescens* Husn., *Bryum caespiti-*

cium Hedw. var. *imbricatum* Br. et Schimp. en *Aloina aloides* Kindb. en zeldzame lichenen zoals *Toninia coeruleonigricans* (Lightf.) Th. Fr. en *Dermatocarpon hepaticum* (Ach.) Th. Fr. Vrijwel al deze soorten zijn in ons land alleen in Zuid-Limburg en voornamelijk op Maastrichts krijt gevonden.

De *Tortula*-plantjes zijn ongeveer 4 mm hoog en onderaan bezet met rhizoidenvilt. De bladeren zijn in natte toestand horizontaal afstaand met iets teruggebogen haren, in droge toestand enigszins spiraalvormig gedraaid, breed eivormig tot langwerpig of zwak omgekeerd eivormig. De bladtop is spits tot stomp, in het laatste geval toegespitst, doordat de bladschijf zich als een nauwe zoom langs de uitstekende nerf voortzet. Dikwijls is de bladtop asymmetrisch, doordat de randen van de twee bladhelften de nerf op ongelijke hoogte bereiken. Zonder haar gemeten zijn de bladeren 1,0—1,5 mm lang en 0,43—0,67 mm breed. De rand is gaaf, papilleus en omgerold, behalve geheel aan de basis en in het bovenste derde deel (of helft) van de bladschijf. De nerf is krachtig, geelgroen en steekt als een vrij lange (165—660 μ), rechte, gladde, geelgroene haar uit. De bladcellen zijn aan de basis kort rechthoekig, 36—53 \times 14,5—17 μ , enigszins chlorophylleus en glad, aan de top vierkant, 12—15 μ , dunwandig en sterk papilleus, met 2 tot 4 tweedelige, hoefijzervormige papillen per cel. De bladrandcellen verschillen niet van de laminacellen. Alle exemplaren waren steriel.

Dit mos was tot nu toe slechts bekend van Californië en van 5 plaatsen in Frankrijk, te weten: Hyères (Var) en Vigan (Gard) in het Zuiden, Angers in het Westen, Lille in het Noorden en het departement Allier in het centrum. Hoewel de soort dus uiterst zeldzaam is in Europa, is het, gezien de andere vindplaatsen, niet sterk te verwonderen dat hij nu ook in Z.-Limburg gevonden is. Zijn naaste verwanten, *Tortula vahliana* (Schultz) de Not., *Tortula canescens* (Bruch) Mont. en *Tortula cuneifolia* (Dicks.) Roth, hebben eveneens een mediterranean-atlantische verspreiding, maar komen naar het Noorden nog tot in Engeland, niet echter in Nederland voor. Van de Nederlandse mossen lijkt *Tortula muralis* Hedw. var. *aestiva* Brid. er het meeste op, maar verschilt door de veel langere (3—5 mm) en relatief smallere, lijn-lancetvormige bladeren met altijd stompe top en zwak gezoomde rand.